

SEHMİ VE MANZŪM HADİS-İ ERBA'İN TERCÜMESİ*

*Cemal BAYAK***

ÖZET

Klasik Türk edebiyatı şair ve yazarlarını tanıma ve değerlendirme çalışmalarında onların eserlerinin ulaşılabilir durumda olması hayati önem taşımaktadır. Diğer bir ifade ile onları eserlerini görebildiğimiz kadarıyla tanıyabiliyoruz. Kaynaklarda ismi geçen birçok eser bugün için ulaşılammış durumdadır. Bunların bir kısmının tabii felaket ve yangın gibi olaylar sonucu kaybolmuş olması muhtemeldir. Bununla beraber bugüne gelmediği düşünülen bazı eserlere kütüphanelerde yanlış kataloglama dolayısıyla ulaşılammaması da sık karşılaşılan bir durumdur.

Bu çalışmada Sehmî, gerek kendi eserleri gerekse ile ilgili kaynaklar değerlendirilerek daha yakından tanıtılmaya çalışılmaktadır. Öncelikle, şairin asıl ismi ile ilgili kaynaklardaki farklı rivayetler değerlendirilip hangisinin doğru olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Çalışmada ayrıca Sehmî'nin edebi kişiliğinin öne çıkan özellikleri de ele alınacaktır. Bu çerçevede onun bugüne kadar üzerinde durulmayan bir özelliğine, hat sanatına ilgisine de dikkat çekilecektir. Burada *Dîvan*'ının bilinen tek yazma nüshasının bulunduğu yazmadaki ona ait diğer eserler de incelenmektedir. Bunlar, *Manzûm Hadîs-i Erba'în Tercümesi* ve *Münşeât*'dır. *Manzûm Hadîs-i Erba'în Tercümesi*, onu diğer 40 hadis tercümelerinden ayırtıran ve örneği çok az olan önemli bir özellik taşımaktadır. Bu onun tercüme ettiği hadislerin Arapça metinlerini tercümeyle dahil etmiş olmasıdır. Bu uygulama, alınan hadislerin şiirin vezniyle uyumlu olması sorununu ortaya çıkarmaktadır. Sehmî'nin *Dîvan*'ını takip eden yapraklarda (39b-52a) 10 mensur metin ve 1 kaside ve 1 tarih manzumesi bulunmaktadır. Bunların her ikisi de Şeyhülislam Yahya için yazılmıştır ve *Dîvan*'da yer almamaktadır. Böylece Sehmî'nin *Dîvan*'ına eklenmesi gereken 2 şiiri daha tespit edilmiş olmaktadır. Burada yazma nüshanın sonundaki kısa mesneviye de değinilecektir. Ayrıca Sehmî'nin yazdığı kaydedilmekle beraber bugüne kadar tespit edilememiş bulunan *Câm-ı Gîtî-nümâ* isimli eserinin tespit ettiğimiz 2 nüshası ve eserin muhtevası üzerinde de durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sehmî, Mehmed Çelebi Bursavî, Bursa, Hz. Muhammed, 40 Hadis, Erba'în Hadis, Hadis-i Erba'în Tercümesi, Câm-ı Gîtî-nümâ, Klasik Osmanlı Şiiri, Divan Edebiyatı.

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: cemalbayak@gmail.com

SEHMÎ AND HIS TRANSLATION OF FORTY HADITH IN POETRY

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction and the Aim of the Study

Our knowledge of past authors mostly stem from the availability of their works. Many books that are recorded to have been written are missing today. It is possible that some of them are lost due to natural reasons like fire or floods. Many books are also lost because of intentional destruction of mankind, i.e. in wars and etc. However, there are great many books that are not at hand today due to mis-cataloging, i.e. either mis-naming the works or attributing them to wrong persons. There is another case that challenges us to know a certain person properly, and this stems from conflicting information on an author provided in the past sources. Like many, these problems exist for Sehmî (d. 1645), an Ottoman poet, as well.

This study aims to shed light on Sehmî and his works by both re-examining the sources on him and his own studies. The first point that is going to be debated is his real name. He is recorded by two names, one Ahmed, and the other is Mehmed. There is only one manuscript of his *Divân* (collection of poems) we know today. It is in Suleymaniye library, (Hüsrev Pasha section with registry number 538) in Istanbul. Apart from his poems, this manuscript has also some texts in prose and poetry that have not been studied before. These texts will be examined as well. This manuscript has some non-textual records on its interior cover, which will help us understand its relationship to the poet. Through studying these records, our knowledge about the poet himself will also be deepened. Another contribution to his works is the publication of his *ManzûmTercüme-i Hadîs-i Erba'în*, (Translation of Forty Hadith in Poetry) in Ottoman Turkish alphabet in Istanbul in 1901. This title will be examined in depth to decipher its characteristics. Translation of this book into today's Turkish alphabet is going to be presented here as well. The last point will be on the works that he is reported to have been written. Up to this study, one book, namely, *Câm-ı Gittî-nümâ*, that is attributed to him was not located and examined. This title will also be studied here.

Results

Ottoman period sources about Sehmî are divided into two on his real name: one being Ahmed and the other, Mehmed. Shaykhî, (1989: 171), Safâî (2005: 270), and Müstakimzâde (1998: 263a) name him as *Ahmed* without giving no information about his family. Belig's stance toward this issue is confusing. He mentions of him in one of his works, *Nuhbe* (1999: 217) as *Ahmed*, in his another work, *Güldeste* (1998: 476), he records his name as *Mehmed*. This duality is observed in some later sources as well. While Tuman (2001: C. 1, s. 458) prefers *Ahmed*, Mehmed Fahreddin in his *Gülzâr-ı İrfân*, (1998: 386), and Bursalı Mehmed Tahir in his *Osmanlı Müellifleri*, (1344/1925: C. 2, s. 229) gives his name as *Mehmed*. Safvet (Güzel 2012: 325) records him only with his penname, without mentioning any real name. Although Sehmî does

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

not mention his real name in *Dîvân*, he records his name as *Mehmed* in the *Dîbâce* (the foreword) of *Manzûm Tercüme-i Hadîs-i Erba'în*, which follows *Dîvân*. Printed version of the *Manzûm Tercüme-i Hadîs-i Erba'în* also bears the same name. Moreover, it gives his father's name as *Mehmed* on its cover page as well. This registry clears up this confusion on his name.

The manuscript includes only Sehmî's works. It has some non-textual records on its interior cover. There is a note on the birth of a boy located on the right side of the top of the page, and there is a date which is 1061/1651.¹ This date is only 6 years after the death of the poet. Belig (1998: 476) mentions that the poet had many works of calligraphy. This manuscript is written in a very nice style in *ta'lik*. Since it has only Sehmî's works and has a note very close to his death, it is highly possible that this manuscript was penned by the poet himself, in other words, it is Sehmî's autograph. This point was not taken into consideration by the works on him.

The first chapter (folios: 1-39) has his *Dîvân* (collection of poems).² In the second chapter of the manuscript (folios: 39-52) there are 10 different letters in prose, all of which carry his signature. It is very rare to see an author uses a signature in classical Ottoman texts. Instead they use seals, if at all. They were written with an artistic Turkish which is not easy to understand by an ordinary person. There are 2 poems in the chapter, which were not included in his *Dîvân* and should be added to his poetry collection. Also, the *Manzûm Tercüme-i Hadîs-i Erba'în* makes the third chapter (folios: 53-58). There are very many similar works, translations in the poetry of Prophet Muhammad's traditions into Turkish for instance, however, there are very few works that include the text of the tradition itself in the translation, thus making them a part of the poems, which is not easy in creating a poem. Sehmî's work is among these peculiar ones. The manuscript ends in a short *mesnevi* (poem made up of rhymed couplets), titled as *Mesnevi der Beyân-ı Tafdîl-i Merdân-ı Asl*, and it has only 54 couplets (folios: 59-61). This work was not named before. His works in the second and the fourth chapter of the manuscripts were not mentioned in sources that were given earlier.

Belig (1998: 476) is the only person of the Ottoman early period who provides some sources on him and claims that Sehmî has a work with the title of *Câm-ı Gîtî-nümâ* (glass bowl reflects the universe). Up to this study, no source recorded the location of a copy of this work. There are 2 copies of this book in Turkish libraries, one is in Kastamonu library with the register number of 398, the other is in Manisa library with the register number of 2926. This is a very short work about 15 pages in Persian, and it is on Islamic cosmology and philosophy. It bears the name of a famous theologian, Muhammad Gazali (d. 450/1058) on the first page of the 8th folio of the Manisa library copy.

¹ The manuscript is attributed by mistake to another person, Müneccimbashi Mehmed Chalabi (d. 1078/1668), during the cataloging. https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=115923. Reached on 13.05.2015.

² It has been studied in a master thesis, (Dirican, 2007).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

Conclusions

Sehmî has only been investigated through his *Divân* up to this study. By this research, first, the confusion on his real name has been cleared through his own words in his own work, namely, *Manzûm Tercüme-i Hadîs-i Erba'în*. Here it is also brought up that this book was published in Ottoman Turkish alphabet but was not so far noticed. Another contribution of this research is pointing out that the translation style in *Manzûm Tercüme-i Hadîs-i Erba'în* was very rare and very difficult to compose. He included the Arabic text of traditions of Prophet Muhammed into the translation in Turkish; therefore, Sehmî deserve high appreciation for taking on this challenge.

Here we met Sehmî's texts in prose that are not many in numbers but have a high value of artistic style. In his short mesnevi, we see he is trying to demonstrate that he has talent in that genre as well. Last but not least, the mystery on his *Câm-ı Gîtî-nümâ* has been solved here. The two copies of the book have been located, and its content has been discovered. All books, except for the one he is reported to have written on the saints of Bursa, whether recorded in the previous sources or not, have been investigated here, thus, an important contribution was made to the studies on him.

It should also be noted here that the library catalogs in Turkey needs a re-studying through which many missing works might be discovered. Therefore we should not give up hopes to find books that are not available today.

Key Words: Sehmî, Mehmed Çelebi Bursavî, Bursa, Prophet Muhammad, 40 Hadith, Erba'în Hadith, Translation of Forty Hadith, Câm-ı Gîtî-nümâ, Classical Ottoman Poetry, Divan Poetry.

GİRİŞ

İslam'ın Kur'an'dan sonraki en kutsal metinleri Hz. Peygamber'in hadisleridir. Onların tespit ve değerlendirilmesi çalışmaları *hadis ilmi* adı verilen büyük bir bilim dalını meydana getirmiştir (Kandemir, 1997: 27). Hadislerden bir tanesi şairler için çok önemli teşvik edici bir özellik taşımaktadır. "*Kim ümmetim için 40 hadis toplarsa/ezberlerse kıyamet gününde ona şafaatçı ve şahit olacağım*"³ mealindeki bu hadis müslüman toplumlarda şairlerin sanatlarını sergileme vesilesi olmuş, bu müjdeye nail olmak için birçok edebi eserin kaleme alınmasına sebep teşkil etmiş (Kandemir, 2002), dolayısıyla yazıldıkları müslüman toplumların dillerinin gelişmesine de katkı sağlamıştır. Bu hadisin teşviki ile yapılan çoğu manzum 80'den (Karahan, 1991: 310) fazla Türkçe 40 hadis çevirisi tespit edilmiştir.⁴ Bu eserler Türkçenin ifade gücünün zenginlemesine katkı sağlamışlardır. Bu alanda Türkçede eser verme geleneği günümüzde de devam etmektedir.⁵

³ Bu hadisin sıhhati tartışmalıdır, bk. (Kandemir, 1997: 52). Bu hadisdeki müjdenin yanında şair ve yazarları bu türde eser vermeye yönelten başka "âmil"lerden de söz edilmektedir, bk. (Karahan, 1991: 12-18). Farklı geleneklerde gerek dini gerekse kültürel boyutlu bazı rakamların kullanımının öne çıktığı görülmektedir. Bunlar için bk. Schimmel (1997).

⁴ Karahan'dan sonra bu alandaki edebi ürünlerin detaylı bir listesi Sadık Yazar'ın doktora tezinde bulunmaktadır. Yazar çalışmasında Karahan'ın eserindekilere yeni isimler eklediğini ifade etmektedir, (Yazar, 2011: 722-767). Karahan ve Yazar'ın çalışmaları bu alandaki edebi ürünlerin hemen hemen tamamını ele almaktaysa da araştırmalar sürdükçe yeni ürünlerle karşılaşmaktadır. Yazar'ın çalışmasından sonra orada olmayan bir eser daha gün yüzüne çıkarılmıştır, bk. (Gökdemir, 2014). Burada Türk edebiyatındaki gerek 40 hadis gerekse diğer hadis çevirileri konusuna girerek bilinenleri tekrarlamaktan kaçındık. Türkçe yazılan manzum 40 hadis metinleri üzerindeki çalışmaların giderek yoğunlaştığı görülmektedir. Bunların tamamını almak makalenin sınırlarını zorlayacağı için bunlardan bazıları Kaynakça'ya alınabildi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

SEHMÎ

1. HAYATI

Sehmî ile ilgili bilgi veren kaynakların en eskileri Şeyhî'nin (ö. 1145/1732-3) *Şakâik-i Nu'mâniyye*'ye 1130/1718'de yazdığı *Vekâyi'ül-Fudalâ* adını verdiği zeyl, Mustafa Safâyî'nin (ö. 1138/1725) *Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâ'idü'l-Eş'âr* (telif tarihi 1132/1720) ismini verdiği şairler tezkiresi ile Bursa'lı İsmail Belîğ'in (ö. 1142/1729) kısa isimleriyle *Güldeste* (telif tarihi 1135/1723) ve *Nuhbe* (1139/1726) olarak isimlendirilen eserleridir. Bu eserlerin tamamlanma tarihlerinin birbirlerine çok yakın olmaları dikkat çekicidir. Sehmî ile ilgili bugünkü bilgilerimizin hemen hemen tamamı Safâyî ve Belîğ'in yazdıklarından ibarettir ve her ikisinin söyledikleri birbirine çok yakındır. Bu kaynaklarda verilen bilgiler tezkire geleneği doğrultusunda onun ismi, memleketi, eğitimi, mesleği ve eserleri ile ilgili ve bir kaç cümle ile sınırlıdır. Ayrıca onun şiirlerinden sınırlı miktarda örnek metin de vermektedirler. Daha sonra yazılan kaynak niteliğindeki eserlerdeki Sehmî ile ilgili bilgiler bu iki esere dayanmaktadır. Bunlar Müstakimzâde Süleyman Sadeddin'in (ö. 1202/1787) *Mecelletü'n-Nisâb* (telif tarihi 1175/1762), Safvet Mustafa'nın tezkiresi *Nuhbetü'l-Âsâr* (telif tarihi 1197/1782-3), Mehmed Fahreddin (ö. 1272/1855) *Gülzâr-ı İrfân* (telif tarihi 1263/1846), Bursa'lı Mehmed Tahir'in (ö. 1925) *Osmanlı Müellifleri* (telif tarihi 1333-1342/1915-1924) ve Nail Tuman'ın (ö. 1958) *Tuhfe* (telif tarihi 1949) isimli eserleridir.

1.1. Adı ve Mahlası

Yukarıdaki isimlere kronolojik olarak bakıldığında Şeyhî (1989: 171), Safâyî (2005: 270), Müstakimzâde (1998: 263a) şairin ailesi hakkında hiç bir bilgi vermeden yalnızca adını *Ahmed* olarak vermekle yetinirken, yukarıda geçen diğer isimler de ailesi ile ilgili bir bilgi vermeden sadece adını *Mehmed* olarak vermektedirler. Belîğ'in, *Güldeste*'de (1998: 476), *Mehmed* ismini verirken *Nuhbe*'de (1999: 217) *Ahmed* ismini vermesi bu belirsizliği artırmaktadır. Onun hakkında bilgi veren bu ilk dönem eserlerine dayanan eserlerden Safvet (Güzel, 2012: 325) sadece onun mahlasını verirken Mehmed Fahreddin, *Gülzâr-ı İrfân*'da, (1998: 386) ve Bursa'lı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*'nde (Bursa'lı Mehmed Tahir, 1344/1925: C. 2, s. 229) *Mehmed* ismini tercih ederken, Nail Tuman (2001: C. 1, s. 458) onu *Ahmed* ismiyle kaydetmektedir.

Sehmî *Dîvan*'ında kendisinin asıl ismini vermese de *Dîvan* ile aynı yazma nüshada bulunan *Manzûm Hadis-i Erba'în Tercümesi*'nin⁶ *Dibâce*'sinde şair ismini Mehmed Sehmî olarak vermektedir. (Sehmî Dîvânı, Hüsrev Paşa 538, 54a). Bu eserin eski harflerle baskısının kapağında ise onun ismi babasının adıyla beraber *Şeyh Mehmed bin Mehmed el-Bursevî* şeklinde kaydedilmektedir.⁷ Bu kayıt iki yönden önemlidir. Birincisi, buradaki ismin yazma nüshadaki ismi desteklemesi, diğeri de onun baba ismini vermesidir. Daha önceki hiç bir kaynak onun babasının

Arapça 40 hadis derlemelerinden çeviri ve şerhler yapıldığı gibi, Farsça'ya yapılan çevirilerden Türkçe'ye yapılan çeviriler de bulunmakta, özellikle Molla Câmi'den yapılan çok sayıdaki tercüme dikkati çekmektedir (Sevgi, 2000). Bu çevirilerden sonrakiler öncekilere bir nazire olarak da görülebilir. Câmi'nin eserini çevirmeyenlerin ise onun seçtiği hadislerden bazılarını kendi eserinde yer verdikleri görülmektedir. Sirâci' de bunlardan birisidir. Câmi'de 12, 13, 15, 17 ve 24. sıradaki hadisler Sirâci'de sırasıyla 14, 15, 17, 20 ve 26. sırada yer almaktadırlar, (Yıldız, 2011). Aynı hadisler Sehmî'nin burada yayınlanan eserinde de (Cami'nin yukarıdaki sıramalaya göre 15, 16, 30, 8 ve 6. hadisler) Arap ve Fars dillerindeki 40 hadis çalışmaları için bk. (Karahana, 1991) ve (Kandemir, 2002).

⁵ Bu alandaki bazı yeni örnekler Diyanet İşleri Başkanlığı internet sayfasında bulunmaktadır. <http://hadis.diyaret.gov.tr/Eserler.aspx>. Erişim tarihi 27.05.2015.

⁶ Dirican da buradaki kaydı değerlendirmiştir (2007: 1). Sehmî ile ilgili bilgi bulunan kaynaklardan bu eserden ilk bahseden Bursa'lı Mehmed Tahir'dir (1344/1925: C. 2, s. 229). Bununla beraber onun eserin eski harflerle baskısından söz etmemesinden onu görmediği anlaşılmaktadır.

⁷ *Manzûm Hadis-i Erba'în Tercümesi*, Eser: Şeyh Mehmed bin Mehmed el-Bursevi, Tâbi'i: Mahmud Bey Matbaası Müdürü İhsan, Dersaadet: Mahmud Bey Matbaası, 1318/1901.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

ismini vermediği gibi onun bir tarikatla irtibatından da bahsetmemektedir. Dolayısıyla burada onun babasının isminin verilmesi ve kendisinin "şeyh" ünvanıyla kaydedilmesi önemlidir.

Sehmî üzerinde yapılan yeni çalışmaların tamamında *Mehmed* ismini tercih edildiği görülmektedir, (Karahan, 1991: 239), (*TDEA*, C. 7, s. 492), (Dirican, 2007), (Yıldırım, 2000: 135), (Yazar, 2011: 739), (Aksoyak 2013).

Sehm kelimesi Arapça menşeli bir kelimedir ve sözlüklerde ona, "ok, hisse, nasip, kısım, hazine geliri, korku dehşet, haz, yay" anlamları verilmektedir. *Sehm*, Kureyş kabilesinin on kolundan birinin de adıdır (Küçükbaşcı, 2009: 323). Şairin mahlası, Sehmî, bu kelimenin ism-i mensup şeklidir. Onunla ilgili kaynaklarda ve kendi şiirlerinde bu mahlası nasıl seçtiği veya ona bir başkası tarafından verilip verilmediği konusunda bir bilgi bulunmamaktadır.

1.2. Doğum Yılı ve Yeri

Bahsi geçen kaynakların hiç birisi Sehmî'nin doğum yılından bahsetmemektedir. Onunla ilgili en eski üç kaynaktan sadece Belîğ, onun Çivizâde'den (ö. 995/1587) okuduğu bilgisini vermekte, şairin kendisi de Çivizâde için yazdığı iki kasidede (Dirican, 2007: 107/16; 116/19. kasideler) hocasının isminden bahsetmekte, bunlardan 16. kasidenin serlevhasında bu kasideyi ona "*esnâ-yı mülâzemetde*" takdim ettiğini ifade etmektedir. Bu kasidelerdeki beyitlerden (16/7, 19/11) bu şiirlerin Çivizâde'ye onun şeyhülislamlık yaptığı dönemde verildiği anlaşılmaktadır. Osmanlı medrese eğitim sisteminde bir kişi derslerini tamamlayıp mülazım olduğunda 25-30 yaşlarına gelmiş bulunuyordu (İpşirli, 2003: 329). Sehmî'nin de benzeri bir süreç sonunda kendisine mülazemet ettiği Çivizâde 1582-1587 yılları arasında şeyhülislamlık görevindeydi. Bu süreçte onun gelmiş olacağı 25-30'lu yaş durumu dikkate düşünüldüğünde, onun 1560'lı yılların başlarında doğduğu söylenilebilir.

Onunla ilgili bilgi verdiği yukarıda kaydedilen eserlerde Sehmî'nin Bursa'dan başka bir yere nispet edilmediği görülmektedir. Onunla ilgili bilgi veren en eski kaynakların yazarları Şeyhî, Safâî ve Belîğ bu konuda hem-fikirdirler ve onu "Bursavî" olarak kaydetmektedirler, (Şeyhî, 1989: 171), (Safâyî, 2005: 270), (Belîğ, 1998: 476).

1.3. Ölüm Yılı ve Yeri

Sehmî ile ilgili en eski kaynak durumunda bulunan Şeyhî, Safâyî ve Belîğ eserlerinde yukarıda kaydedilen yerlerde onun ölüm tarihi konusunda aynı tarihi, 1055/1645 yılını vermektedirler. Bunlardan sadece Belîğ onun mezar yerini vermekte, kabrinin "*Temennâ kurbunda olan mezâristanda*" olduğunu kaydetmektedir (Belîğ, 1998: 476). Sonraki kaynaklarda bu konuda farklı bir bilgi bulunmamaktadır. Şairin 1560'larda doğmuş olması gerektiği dikkate alındığında onun vefat ettiğinde seksenli yaşlarda olduğu söylenilebilir. Bu da o dönem için uzun kabul edilen bir hayat dönemidir.

1.4. Eğitimi

Belîğ (1998: 476)'da, Sehmî'nin "*Çivizâde efendiden mülâzemetle kâm-revâ olup sâlik-i tarîk*" olduğunu söylemekte, fakat Sehmî'nin Çivizâde'den ne zaman ders almaya başladığı konusuna değinmemektedir. Sehmî'nin, Çivizâde'nin 1572-1575 yılları arasında bir süre Bursa kadısı olarak bulunduğu (İpşirli, 1993: 347) dönemde onunla tanışıp ders almaya başlaması muhtemeldir. Ancak Sehmî, Çivizâde'den onun şeyhülislam olduğu yıllarda (1582-1587) İstanbul'da okumuş olmalıdır.

Belîğ'in, Sehmî'yi tanıtırken kullandığı bir ifadeyi de değerlendirmekte yarar vardır. Belîğ, onun "*...hatt-ı vâfir sâhibi olduğu bî-gümândır*" demektedir (1998: 476). Bu ifadeden hareketle onun hat sanatında da iyi bir seviyeye geldiği anlaşılmaktadır.

1.5. Mesleği

Belîğ dışındaki diğer kaynaklar onun mesleği ile ilgili bilgi vermemektedir. Belîğ'in (1998: 476) bu konuda söylediği "*Çivizâde efendiden mülâzemetle kâ-m-revâ olup sâlik-i tarîk*" olduğu ifadesi ile sınırlıdır. Buradan onun hocasının yolundan gittiği ve kadılık yaptığı anlaşılmaktadır. *Dîvan*'ında kadılık yaptığı esnada çektiği sıkıntıları dile getirip hak ettiği yere gelemediğini ifade etmesi (Dirican, 2007: 2) onun bu meslekte daha fazla yükselmediğini de göstermektedir.

2. EDEBİ KİŞİLİĞİ⁸

Safâyî ve Belîğ, Sehmî'den övgüyle bahsetmektedirler. Safâyî onun döneminin önde gelen şairlerinden olduğunu "*asrın şu'arâsından*" sözleriyle ifade etmekte ve dîvan tertip ettiğini söylemektedir, (2005: 270). Belîğ de "*...neyyir-i nazm-ı tâze-zebân u dürüst-ıyârı râst-rev-i nişâne-i kabûl-i erbâb-ı irfân olup...*" ifadeleriyle onun şairliğini övmektedir (1998: 476).⁹ Benzeri övgüleri yukarıda isimleri geçen ve daha sonra kaleme alınan kaynaklar da tekrarlamaktadırlar.

Sehmî'nin kasidelerindeki kadar olmasa da gazellerinde de Arapça ve Farsça kelimelerin yoğunluğu, zincirleme tamlamaların çokluğu dikkati çekmektedir. Bu yönüyle içinde yaşadığı dönemde etkin olan sebk-i hindî üslûbunu yansıtmaktadır. Şiirlerinde "hayâl" kelimesini çok sık kullandığı ve buna çok önem verdiği vurgulanmıştır (Dirican, 2007: 42), (Aksoyak, 2013).

Sehmî'nin kendisine özgüveni kendi şairliğini övmesi dikkati çekicidir. O iddiali bir şairdir. Bu yönüyle çağdaşı Nefî'yi çağrıştırmaktadır. Nefî'de görülen fahriyeye düşkünlük Sehmî'de de kendisini göstermektedir. Nefî'nin kasidelerinde zaman zaman görülen fahriye ile başlama¹⁰ Sehmî'de de (kaside 3) görülüyor (Dirican, 2007: 59). Nefî ile Sehmî arasındaki bir başka benzerlik "hayal" kelimesinin her ikisinde de görülen kullanım sıklığıdır. Bunların dışında daha fazla benzerliklerin kurulması mümkündür. Buradan hareketle Sehmî'in Nefî ile bir nevi yarış halinde olduğu söylenilebilir.

Neşâtî'nin (ö. 1085/1674) meşhur beyti, "*İtdük o kadar ref'-i ta'ayyün ki Neşâtî / Âyine-i pür-tâb-ı mücellâda nihânuz*" (Kaplan, 1996: 177) ile Sehmî'nin, "*Ol kadar mahv-ı vücûd it künc-i istiğnâda ki / Arayup bulsun seni müşkil-güşâ-yı kâ'inâ*" (Dirican, 2007: 129) arasındaki yaklaşımdaki benzerlik dikkat çekicidir. Bu beyt aynı zamanda Neşâtî gibi Sehmî'nin de tasavvufi düşünceden ne kadar çok beslendiğini göstermektedir.

Divanda bulunan 128 şiirden 102 tanesi redifli, kalanı kafiyelidir. Rediflerin 67'si kelime, 35'i ek halindedir. Kelime halindeki rediflerden 44'ü Türkçe, 13'ü Arapça, 1'i Farsça'dır. Kafiyeli olan şiirlerin de çoğunluğu zengin kafiyedir ve kafiyede aksama çok azdır (Dirican, 2007: 24). Divan'da vezin aksamasına çok az rastlanmaktadır, bu genellikle metindeki eksiklik veya fazlalıktan kaynaklanmaktadır (Dirican, 2007: 23)

3. ESERLERİ

3.1. Dîvan

⁸ Burada Sehmî'nin edebi kişiliğini, çalışmanın boyutları dikkate alınarak, derinlemesine ele almak amaçlanmamış, sadece onun sanatında öne çıkan bazı özelliklerine değinilmiştir.

⁹ Divan şiiri geleneğindeki şiir değerlendirmeleri ile ilgili olarak bk. (Açıkgöz, 2013), (Açıkgöz, 2000), (Coşkun, 2007), (Kılıç, 1998), (Tolasa, 2002), (Tolasa, 1982), (Üzgör, 1990).

¹⁰ Nefî Divan'ında 3 kasidenin fahriye ile başladığı görülmektedir, bunlar 1, 13 ve 57. kasidelerdir (Akkuş, 1993: 45, 84, 240). Divan şiirinde fahriye için bk (İsen, 2002).

Sehmî'nin Dîvan'ının bilinen tek yazma nüshası Hüsrev Paşa'nın (ö. 1271/1855) vakf ettiği kitaplar (Çetin, 1999: 51-2) arasında 538 numarada kayıtlıdır.¹¹ Bu yazmadan ilk bahseden Bursalı Mehmed Tahir'dir (1344/1925: C. 2, s. 229).¹²

Nüsha deri ciltli, miklepli, 237x123 mm ebatındadır ve sayfada 17 satır bulunmaktadır. Güzel bir ta'lik hatla yazılıdır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.¹³ Yazmanın (1a) sayfasında üst tarafta 1061/1651 senesindeki bir tevellüt kaydının bulunması, bu nüshanın yazıldığı dönemi göstermesi açısından büyük öneme sahiptir. Bu tarih Sehmî'nin vefatından 6 sene sonrasına, onun hayatta olduğu döneme çok yakın bir tarihe ait bir kayıttır.

Yazmanın hattının güzelliği göz önüne alındığında Belîğ'in, Sehmî'yi tanıtırken kullandığı ve yukarıda bahsi geçen ifadesini burada hatırlamakta ve onu değerlendirmekte yarar vardır. Belîğ, onunla ilgili olarak "...hatt-ı vâfir sâhibi olduğu bî-gümândır" ifadesini kullanmaktadır (1998: 476). *Dîvan* ve diğer eserlerini ihtiva eden bu nüsha güzel bir ta'lik hatla yazılıdır. Belîğ'in bu ifâdesinden Sehmî'nin hat sanatında iyi bir seviyede olduğu anlaşıldığı ve eldeki nüsha üzerinde bulunan bir tevellüt kaydının onun vefatından sadece 6 sene sonrasına ait olduğu göz önüne alındığında bu nüshanın Sehmî'ye ait ve nüshanın da kendisi tarafından yazılmış olması kuvvetli bir ihtimaldir. Yazma nüshada *Dîvan*'dan sonra yer alan mensur metinlerin sonlarında Sehmî'nin imzası bulunmaktadır. Bu imzaları aynen kopyalamaya çalışmak sıkıntılı bir uğraşı olduğu kadar, el emeği ile geçinen ve kendisi için zamanın çok değerli olduğu bir kişi müstensih için önemli bir zaman kaybıdır. Bu durum dikkate alındığı bu imzaların Sehmî'nin kendisi tarafından atılmış olması kuvvetli bir ihtimaldir. Bu da bu nüshanın Sehmî'ye ait olabileceğini düşünmeyi gerektiren hususlardandır.

Dîvan, bu nüshanın (1-39) yaprakları arasındadır.¹⁴ *Dîvan*'da 21 kaside, 90 gazel, 9 tarih, 4 kıt'a, 1 murabba, 1 muhammes, 1 müseddes vardır.¹⁵ *Dîvan*'daki ilk kaside, Sultan 4. Murad'a yazılmış olup, 6 ve 7. kasideler na'ttır. Kasidelerden 2 tanesi (16 ve 17) de (Dirican, 2007: 107-112) kasideler, kendisinden ders aldığı ve yardımını gördüğünü ifade ettiği hocası Şeyhülislam Çivizade Mehmed Efendi'ye, onun şeyhülislamlık yaptığı dönemde yazılmıştır. Diğer 18 kaside devrin önde gelen şahsiyetlerine, 3 tanesi onun şeyhülislamlık makamına her tayininde olmak üzere Şeyhülislam Yahya'ya yazılmıştır (Dirican, 2007: 33). Bu onun padişah IV. Murad ve devrin önemli şahsiyetleriyle temas kurabilecek yakınlıkta olduğunu göstermektedir.

3.2. Manzûm Hadîs-i Erba'in Tercümesi¹⁶

¹¹ Daha önce müstakil bir kütüphane olarak hizmet veren bu koleksiyon, bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nin bir bölümü halindedir.

¹² Sultan Abdülhamid II döneminde birçok kütüphane defteri gibi Hüsrev Paşa kütüphanesindeki kitapların listesini içeren defter yayınlanmıştı. *Defter-i Kütüphane-i Hüsrev Paşa, Tesis Tarihi 1255*, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası. Sehmî'nin *Dîvan*'ının kaydı bu defterin 39. sayfasında bulunmaktadır. Bursalı Mehmet Tahir, Sehmî'nin *Dîvan*'ını bu defterden tespit etmiş olmalıdır. Karahan'ın, 40 hadis konulu eserinde şairin adı, muhtemelen dizgi hatasından dolayı, "Sehi" olarak kaydedilmiştir. Karahan, Sehmî'nin eserini görmediğini söylemektedir, (1991: 239). *Osmanlı Müellifleri'nin* günümüz Türk harfleri ile yayınında da şairin ismi, "Sehini" şeklinde, yanlış yazılmıştır, "Bursalı Mehmed Tahir (1972: C. 2, s.350).

¹³ Kültür Bakanlığı yazmalar.gov.tr'de ki kayıtlarda eser yanlışlıkla Münecimbaşı Mehmed Çelebi'ye (ö. 1078/1668) atılmıştır. https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=115923. Erişim tarihi 13.05.2015. Münecimbaşı Mehmed Çelebi de şairdir ve şiirde Şekîbî mahlasını kullanmaktadır ve "münecimek" lakabıyla meşhurdur (Akyüz, 1993: 177-179). Bu yazmada bu mahlasla yazılan bir şiir bulunmamaktadır.

¹⁴ *Dîvan*, Elif Dirican tarafından Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır, *Sehmî Divanı İnceleme, Metin, Dizin*, Danışman: Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak, Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.

¹⁵ Teze onunla ilgili bilgi veren kaynaklarda bulunup da *divan* da bulunmayan 1 gazel, 1 kıt'a ve 1 mısra da alınmıştır (Dirican, 2007: 11).

¹⁶ Sehmî eserine bir isim vermemektedir. Eserin eski harfli matbu nüshasındaki eser için *Manzûm Hadîs-i Erba'in Tercümesi*, ismi kullandığı için bu isim tercih edildi. Bursalı Mehmed Tahir'in eseri aynı isimle, *Manzûm Hadîs-i Erba'in Tercümesi* olarak, kaydetmektedir (1344/1925: C. 2, s. 229).

Eserden ilk bahseden, Sehmî'nin *Dîvan*'ının bulunduğu yazma nüshaya eserinde yer veren Bursalı Mehmed Tahir'dir (1344/1925: C. 2, s. 229). Sehmî ile ilgili bilgi veren Bursalı Mehmed Tahir'den önceki kaynakların bu eserden bahsetmemesi dikkati çekicidir. *Dîvan*'ın bulunduğu Hüseyin Paşa 538'de kayıtlı yazmanın (53b-58a) yapıları arasında yer almaktadır.¹⁷ *Dîvan*'da sadece mahlasını kullanan şairin bu eserin *Dîbâce*'sinde (54a) kendisini ad ve mahlasıyla *Sehmî Mehmed* olarak tanıtmaması, onun adı konusundaki tereddüdü gidermektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere eser eski harflerle basılmıştır.¹⁸

3.2.1. Eserin Muhtevası

Eser manzum-mensur karışık bir *Dîbâce* ile başlamaktadır. Sehmî önce Allah'a hamd etmekte ve ondan bağışlanma istemektedir. Bu bölümü Farsça bir kıt'a ile bitirdikten sonra Hz. Peygamber'in yüceliğini dile getirip övmekte ve ondan şefaahat beklediğini ifade etmektedir. Bu bölümü de Farsça bir kıt'a ile tamamladıktan sonra eserin sebep-i telifi konusuna geçmektedir. Bu çerçevede yukarıda ifade edilen 40 hadis ezberleme/toplamanın değerini ifade eden "*Kim ümmetimin için 40 hadis toplarsa/ezberlerse kıyamet gününde şefaahatçı ve şahit olacağı*" mealindeki hadisi nakl ederek bu hadiste ifade edilen müjdeye nail olabilmek ümidiyle eseri kaleme almaya yöneldiğini ifade etmektedir.

Sehmî eserinin görmesini beklediği yüksel ilgiyi, "*sezâvâr-ı nîm-nigâh-ı iltifât-ı yârân-ı sühân-verân [u] dost-ârâ-yı bâzâr-gâh-ı nükte-perdâzân ola*" (54a: 11-12) şeklinde ifade etmektedir.

Dîbâce'den hemen sonra 40 hadis, 40 kıt'ada tercüme edilmektedir. *Dîbâce*'de hadisleri nasıl seçtiği konusunu ele almamaktadır. Eser 7 beyitlik bir *Hâtîme* (57b-58a) ile sona ermektedir. Sehmî burada okuyucudan eserde gördüğü kusurları örtmesini istemekle beraber söz ehli olmayanların da eserini eleştirmelerine razı olmayacağını söylemekte, bu eseri vasıtasıyla hayır ile anılmayı beklediğini ifade etmekte, Allah'dan da gönlündeki muradına ulaştırmasını dilemektedir.

3.2.2. Tercümede İzlenen Usul

Sehmî tercüme ederken Hz. Peygamber'in sözlerindeki manayı layıkıyla aktarma konusundaki kaygı taşımış ve bunu "... *lâkin cevâhîr-i me'ânî-i kelîmât-ı Hâzret-i Sultân-ı Risâlet-penâh-ı fezâ-yı teng-pehnâ-yı şürûh u beyânda derc olmağ emr-i muhâl u 'aql-ı kâşır-ı ol mertebeye işâl 'adîmül-ihtimâl olmağla...*" (54a) şeklinde ifade etmiştir. Bu güçlüğü bir nebze aşmak için de hadisin metnini tercüme alma, iktibas etme yolunu tuttuğunu da şu şekilde ifade etmektedir: "... *tarîk-ı iktibâş-ı icrâ [ve] her hadîsi bir kıt'ada edâyı evlâ görüp her satır-ı nazm-ı derbâr-ı dil-küşâda bir gevher-i nâ-yâb ile intizâm ve her şahid-i ma'nâya bir hilye-i celiyye ile zîb-i tām virdüm*" (54a).

Şairin hadisleri tercüme ederken kelime kelime çevirme yerine hadislerin manalarını aksettirmeye önem verdiği, dolayısıyla yorumlayarak çevirdiği görülmektedir. Kıt'alardaki ilk iki mısradaki hadislerin meal ve yorumlarının verildiği, daha sonraki iki mısradan birisinde Hz. Peygamber'in, diğerinde de hadisin Arapça metninin takdim edildiği görülmektedir. 40 hadisten 19'unun orijinal metni üçüncü mısradaki, 21 tanesinin metni de dördüncü mısradaki verilmektedir. 6, 18, 20, 21 ve 26. hadislerin tercümesindeki kıt'alarda Sehmî adı geçmektedir.

¹⁷ (58a)'da metnin sona ermesinden sonra kitabın Hüseyin Paşa'nın vakfı olduğunu belirten mühür bulunmaktadır. Mühürde, "*Mine'l-kütüb-illeti vakafehâ abdül-fakîr ilâ keremi rabbihî'l-gâfir şeyhül-vüzerâ Mehmed Hüseyin Paşa encahullâhu sübhânehu mimma yehâf 1271 (1855)*" ifadesi yer almaktadır. Kütüphanenin vakfiye tarihi 15 Şaban 1270/13 Mayıs 1854'dür, (Çetin, 1999: 51). Mühürdeki Arapça ifadede, "bağışlayıcı rabbinin cömertliğine muhtac olan fakir kul, vezirlerin en yaşlısı, Mehmed Hüseyin Paşa'nın vakf ettiği kitaplardandır, her türlü eksiklikten uzak olan Allah onu korktuğundan emin etsin" denilmektedir.

¹⁸ Sehmî ile ilgili kaynaklarda eserin bu baskısından bahsedilmemektedir.

Sehmî hadisleri Türkçeye çevirmede izlediği metot ile bu alandaki diğer eserlerdeki uygulamadan ayrılmaktadır. Sehmî tercüme edeceği hadisleri şiirin içerisine almaktadır. Bu uygulama, alınan hadislerin şiirin veznine uygun olması zorunluluğunu getirmektedir ve başarılması çok kolay olmayan bir durumdur.¹⁹ Bu yaklaşım Sehmî'nin kendisinin şairlik gücüne duyduğu güvenin bir sonucudur.²⁰

3.2.3. Seçilen Hadislerin Özellikleri

Eserdeki hadislerin belirli bir konuda yoğunlaştığı söylenemez. Sehmî'nin hadisleri seçerken en çok kısa olmalarına dikkat ettiği söylenilebilir. Bu hem bu hadislerin şiire intibakı için hem de eserin nihai amacı için önemlidir. Buradaki amaç, okuyucuya ezberleyerek Hz. Peygamberin müjdesine layık olabilecekleri hadisler takdim etmektir. Metinler ne kadar kısa olursa ezberlemek ve dolayısıyla bu amaca ulaşmak o kadar kolay olacaktır. Sehmî de böylece başarıya ulaşmış olacaktır. Seçilen hadislerin genellikle güzel ahlak sahibi olmaya yönelik oldukları görülmektedir.

Sehmî'nin tercüme ettiği 40 hadisten, yukarıda bir dipnotta bahsedildiği üzere, beşinin Molla Câmi'nin eserinde de bulunduğu görülmektedir. Bunlar Molla Câmi'deki sırasıyla 12, 13, 15, 17 ve 24. sıradaki hadisler Sehmî'de 15, 16, 30, 8 ve 6. sırada bulunan hadislerdir.²¹

3.2.4. Dil ve Üslup

Esere konuşma dili ve tahkiye üslubu hakimdir. Bundan dolayı eserin dili sürükleyicidir. Şair anlatımda okuyucuya sıcak ve sevecen bir yaklaşım sergilemektedir. Sehmî eserde sanatlı bir dil kullanmaya yönelmemiştir. Eserde yalın bir anlatım görülmektedir. Bunda amacının eserinin geniş okuyucu kitlesine ulaşması olduğu söylenilebilir.

Eserde Türkçe kelimelerin sayısı oldukça azdır. Konunun dini içerikli olmasından dolayı kullanılan kelimelerin büyük çoğunluğunun Arapça menşeli olduğu görülmektedir. Çeviride kullanılan Arapça menşeli kelimelerin zaman içinde Türkçeleşmiş olanlardan seçildiği ve çoğunlukla dini kavramlar oldukları görülmektedir. Arapça'dan sonra en çok kullanılan kelimeler Farsça kökenlidir.

3.2.5. Vezin ve Kafiye

Eserde şairin vezne hakim olduğu görülmektedir. Eserdeki imaleler göze batacak kadar yoğun değildir. Arapça ve Farsça bir kaç kelimedede uzun seslilerde zihaf yapma durumu söz konusudur.²² Eserde kullanılan vezinler ve sıklıkları şu şekildedir:

1.	Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün	23 kıt'ada
2.	Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün	9 kıt'ada
3.	Mefâ'âlün Mefâ'âlün Fe'ûlün	5 kıt'ada
4.	Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün	2 kıt'ada
5.	Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûl	1 kıt'ada
6.	Me'ûlü Mefâ'âlü Fe'ûlün	1 kıt'ada

¹⁹ Manzum 40 hadis tercümesi yapanlardan Hanîf de Sehmî gibi bir yol izlemek istemiş, ancak bunu eserindeki 40 hadisten ancak az bir kısmında bunu uyguladığı görülmektedir (Aksu, 2004). Bu durum Sehmî'nin bir zoru başardığını göstermektedir.

²⁰ Manzum 40 hadis tercümelerinde genellikle hadisin Arapça metni üstte yer almakta, manzum çeviri metni de onu takip etmektedir. Sehmî gibi farklı arayışlarda bulunan başka şairler de vardır fakat bunların sayısı çok azdır. Bunlara bir örnek olarak üç mısradaki yapılan 40 hadis tercümesi gösterilebilir, bk. (Şengün, 2007).

²¹ Câmi ile müşterek bulunan bu hadisler aynı zamanda Sirâci'de müşterek, 15, 17, 20, 26, sırada bulunmaktadır (Yıldız, 2011).

²² Yazma nüsha ile matbu nüsha arasında az sayıda yerde kelime bazında farklılık bulunmaktadır. Yazma nüshada veznin bozulduğu bir kaç yerde matbu nüsha ile karşılaştırma yapıldı ve bunlar dip notta gösterildi.

Eserde kafiye düzeni olarak şu yapılar görülmektedir: aaab (7. kıt'a), abcb (2. kıt'a), abab (6. kıt'a). Kafiye'nin kulaktan ziyade göze hitap ettiği, dolayısıyla ahengin zedelendiği bir kaç yer, mesela 14. kıt'ada "himem" ile "muhterem", 15. kıt'ada, "lisâna" ile "bi'l-emâne" kafiyeleşmesi gibi, bulunmaktadır.

3.3. Münşeât (Mensur Metinler)

Sehmî'nin *Dîvan*'ının da içinde bulunduğu yazmanın (39b-52a) yaprakları arasında yer almaktadır. Bu yapraklarda 10 mensur metin ve biri sayfa kenarında olmak üzere iki şiir bulunmaktadır. 10 mensur metinden ilk üçü şikayet amaçlı, diğerleri farklı vesilelerle farklı kişilere yazdığı yazılardır. Buradaki kasidelerin her ikisi de Şeyhülislam Yahya'ya için yazılmıştır ve *Dîvan*'da bulunmamaktadırlar. Bunlardan ilki (48b)'de, diğeri sayfa kenarında olmak üzere (48b ve 49a)'da bulunmaktadır. Başlıklar, yazmadaki diğer eserlerde olduğu gibi, burada da kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bu metinler onun inşadaki ustalığını da sergilemektedir. Her yazının sonunda onun mahlasını da içeren bir imzanın bulunması dikkati çekicidir. Yazılarda yern yer manzum metinle re bulunmaktadır. *Dîvan* ve *Manzûm Hadis-i Erba'în Tercümesi*'nden bahs etmesi dolayısıyla yazma nüsha görmüş olabileceğini tahmin ettiğimiz Bursalı Mehmet Tahir yazma nüshada bulunan bu yazılardan bahsetmemektedir. Buradaki yazılar şunlardır:

SIRA	YER	YAZILMA AMACI / YAZILDIĞI KİŞİ
1.	39b-43b	Akhisar, Saruhan'daki İbrahim ile ilgili.
2.	43b-45b	Bursa'daki Hâkimü's-şer' namındaki bir kişi hakkında.
3.	45b-47a	Bir "monla" hakkında.
4.	47a-47b	Hocası Çivizâde'nin vefatı üzerine onun oğluna yazdığı taziye yazısı.
5.	47b-48b	Şeyhülislam Yahyâ Efendi'ye Bağdâd fethi dönüşü yazdığı tebrik yazısı.
6b	48b-48b	Şeyhülislam Yahyâ Efendi için yazılan kaside., 11 beyt.
7.	48b-49a	Şeyhülislam Yahyâ Efendi için yazılan kaside, 15 beyt.
8.	49a-49a	Nevâlîzâde Burusa hâssı olduğunda yazdığı tebrik yazısı.
9.	49a-49b	"Sudûr-ı Anadolu'dan birine" yazdığı yazısı.
10.	49b-50a	"Sudûr-ı Anadolu'dan evâ'il-i hâlde bir maḥdûm-ı nâ-reşîde yazdığı yazı.
11.	50a-51a	Müfid Ahmed Efendi'ye Ana(dolu?) sadrı iken yazdığı yazı
12.	51a-52a	Baldırzâde'ye Beytullah hakkında olan kitabına yazdığı tebrik yazısı.

3.4. Mesnevî der Beyân-ı Tafđil-i Merdân-ı Asl

Yazma nüshanın sonunda 54 beyitlik kısa bir mesnevî de bulunmaktadır (59b-61a). Eserin başında kırmızı mürekkeple *Mesnevî der Beyân-ı Tafđil-i Merdân-ı Asl* başlığı yazılmıştır. Eserde bir mahlas bulunmamaktadır. Ancak, bu yazma nüshadaki diğer eserlerin Sehmî'ye ait olduğu göz önüne alındığında, bu eser de ona ait olma ihtimali kuvvetlidir. Eser mevcut haliyle yarım kalmış bir çalışmadır ve hammamiye türü özelliklerini taşımakta, tasavvufî yaklaşım içermektedir. Sehmî, büyük bir ihtimalle kendisine ait olan bu yazma nüshanın sonuna bu kısa mesneviyi eklemekle şiirleri arasında eksik olan bir türde, mesnevi sahasında da eser verme isteğini sergilemekte, bu türde de eser verebileceğini göstermektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

3.5. Câm-ı Gîfî-nümâ

Sehmî'den bahseden ilk eserlerden sadece Belîğ'de (1998: 476). bu eserin ismi geçmekte, sonrakilerde ise Mehmed Fahreddin, *Gülzâr-ı İrfân* (1998: 386) ve *Osmanlı Müellifleri*'nde (Bursalı Mehmed Tahir, 1344/1925: C. 2, s. 229) geçmektedir. Eserin adı kaynaklarda geçmekle beraber muhtevası hakkında bir bilgi verilmemektedir. Belîğ'in eser hakkında, "*kitâb-ı belâgat-nisâb*" ifadesini kullanmakta, onunla ilgili başka bir bilgi vermemektedir. *Gülzâr* da yukarıda bahsedilen yerde aynı ifadeyi tekrarlamaktadır. Bursalı Mehmed Tahir'de (1344/1925: C. 2, s. 229) ise, "*Câm-ı gîfî-nümâ isminde kıymetdâr bir eser*" ifadesi bulunmaktadır.

Türkiye kütüphanelerinde eserin iki nüshasını tespit ettik. Bunlardan ilki Kastamonu kütüphanesinde 398/4'de, (41b-49b) yapraklarında ve Bursalı Mehmed Çelebi adına kayıtlıdır. Eserin konusu olarak *astronomi* yazılıdır. İkincisi Manisa kütüphanesinde 2926/1'de (1b-8b) yapraklarında kayıtlıdır. Bu nüshanın yazar adı yazılmamıştır. Eserin konusu olarak *felsefe* verilmektedir. Her iki kayıta eserin dili Farsça olarak yazılıdır ve 15 sayfadan oluşan küçük hacimli bir eserdir. Her sayfada 23 satır bulunmakta, satırların bulunduğu yüzey 85 mm x 155 mm'dir. Katalogdaki eser başı ve sonunu veren cümlelerden her iki nüshanın aynı eseri içerdiği anlaşılmaktadır. Eser ve İslam felsefesi ve kozmoloji içeriklidir ve Manisa nüshası (8a)'da İmam Muhammed Gazali'nin (ö. 505/1111) de adı geçmektedir.

3.6. Bursa'da Medfûn Evliyânın Menâkıbı

Belîğ tarafından "*Burusada olan evliyâ-yı kirâmuñ menâkıb-ı 'aliyyelerini müştemil bir mecmu'a-i fesâhat-nisâb*" şeklinde tasvir edilen eserden Bursalı Mehmed Tahir de bahsetmekle beraber, eser henüz tespit edilememiştir. Eser'in ismi Sehmî'nin tasavvuf ve ehl-i tasavvufa ilgisi olduğunu yansıtmaktadır. Matbu *Manzûm Hadîs-i Erba'în Tercümesi* kapağında Sehmî için "şeyh" sıfatı kullanılmaktadır. Bu bilginin nereden kaynaklandığı bilinmemektedir. Sehmî'nin bu yönünü aydınlatılması için onun bu eserin ele geçmesine ve onunla ilgili yeni bilgilere ulaşılmasına ihtiyaç vardır.

4. SONUÇ

Bu çalışma Sehmî'nin *Dîvan*'ı dışındaki eserleri üzerindeki ilk incelemedir.²³ *Manzûm Hadîs-i Erba'în Tercümesi*'nde şair kendisinden önce yapılanlardan farklı bir yol tutarak, tercüme ettiği hadisleri çeviri metnine dahil etmiş; diğer bir ifade ile, tercüme ettiği hadisleri şiirine ortak etmiştir. Kıt'aların vezninin tercüme edilen hadis göz önüne alınarak seçildiği ve hadislerin Arapça metinlerinin de buldukları mısranın veznine uygun olduğu görülmektedir. Hadis metinlerini şiire dahil etmesi, Sehmî'nin şairlik gücüne güvenini de yansıtmaktadır.

Dîvan'ın bulunduğu nüshadaki münşeâtı üzerinde de daha önce bir inceleme yapılmamıştır. Burada bu metinlerin içerik tespiti yapılmış ve bu yazılarda yazarın imza kullanıyor olması durumunun örneğine az rastlanan bir uygulama olduğu vurgulanmıştır.

Yazma nüshadaki kısa mesnevi, her ne kadar bir isim veya mahlas taşıyorsa da Sehmî'nin olmalıdır. Şairin bu 54 beyitlik kısa mesneviyle, istediği takdirde bu alanda da eser verebileceğini göstermek istediği söylenilebilir. Sehmî böylece, büyük bir ihtimalle Sehmî'nin kendisine ait olduğunu ve kendi hattı ile yazıldığını düşündüğümüz bu nüshada, yazdığı kaydedilen

²³ Bursalı Mehmed Tahir'den sonra (1344/1925: C. 2, s. 229), Dirican, *Manzûm Tercüme-i Hadîs-i Erba'în*'in isim ve içeriğini ve *Mesnevî*'nin beyit sayısını (2007: 11-13); Aksoyak, *Manzûm Tercüme-i Hadîs-i Erba'în*'in ismini (2013) kaydetmektedirler.

Câm-ı Gîf-nümâ ve *Bursa'da Medfûn Evliyanın Menâkıbı* dışındaki bütün eserlerini bir ciltte bir araya getirmiş bulunmaktadır.

Bu çalışmanın bir diğer katkısı da Sehmî'nin bugüne kadar rastlanamayan *Câm-ı Gîf-nümâ* isimli eserini iki nüshasını, muhtevasıyla beraber tanıtıyor olmasıdır.

Bu çalışmanın sonucunda kaynaklarda Sehmî'nin yazdığı bildirilen eserlerden sadece Bursa'da medfûn bulunan evliyanın menâkıbı ile ilgili eseri aydınlatılamamış durumda kalmıştır. Sehmî'nin bu eserine de ulaşılması onu ve çalışmalarını daha iyi tanımamızı sağlayacaktır. Kütüphane kayıtlarının çok dikkatli bir şekilde yenilenmesi sonucu Sehmî'nin bu eserine olduğu kadar diğer birçok kayıp esere ulaşılması muhtemeldir. Bunun için de yarıda kalan TÜYATOK projesinin sürdürülmesine ihtiyaç vardır.²⁴

METİN: MANZŪM HAD İ S-İ ERBA' İ N TERCÜMESİ²⁵

- 53b 01 Hâmd-i bî-gâye ve şükr-i bî-nihâye menzilet-efzâ-yı ebnâ-yı ümem nâtiqa-bahşâ-yı evlâd-ı
- 02 Âdem hâzretlerinüñ pîş-gâh [u] bâr-gâh-ı kibriyâsına berdâşte olunur ki
- 03 vaşf-ı zâtında lisân-ı hikmet-feşân 'andelîb-i çemen-pîrâ-yı sînâ-yı se'âdet
- 04 **sübhâneke tübtü ileyke²⁶** ile nağme-serâ ve zebân-ı mu'ciz-beyân-ı mesned-ârâ-yı serâ-perde-i
- 05-07 nübüvvet **lâ uhşî şenâ'en 'aleyke²⁷** ile taqşîr-nümâdır **li-müsevvidihi**
Yâ Rab zirih-i hüsn-irâdet-i to dürem
Güyâ ki ser-rişte 'z-heme 'acz ü kuşürem
Derd-i to bude tâ ki birün mî-âyed
Ez-kâm-ı heves-çâşnî-i zevk u sürürem²⁸
(Neşr) ve şalâvât u selâm-ı
- 08 mâ-lâ-keâm Ravza-i Muţahhara-i Seyyidü'l-Enâm Hâzretlerine îşâr u nişâr olunur ki
- 09 tuğrâ-yı garrâ-yı menşûr-nişân-ı **sübhane'l-lezî esrâ²⁹** tevki'-i hücece-aqvâl-i mu'ciz-beyânı
- 10 **ve mâ yentîku 'ani'l-hevâ³⁰** naqş-ı kitâbe-i eyvân-ı iclâli **ve mâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn³¹**

²⁴ Kaynaklarda ve kataloglarda ismi geçmeyen eserlerle ilgili yayınlara sık rastlanması (İlhan, 2015) ve (Kızıлтаş, 2015) gibi, bu konunun ne kadar zorluğu olduğunu göstermektedir.

²⁵ Yazma nüshada kırmızı mürekkeple yazılan ifadeler kalın harfle yazılmıştır.

²⁶ "Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım. Sana tevbe ettim." Kur'an, 7. sure (A'raf suresi), 143. ayette geçmektedir.

²⁷ "Seni layık olduğun şekilde senâ edemem." Hadis-i şerif.

²⁸ "Ya Rab, senin güzel iradenin emniyetinden uzağım. Sanki bütün acz ve kusurum ile en öndeyim. Neşe, zevk, eğlence hevesini atabilmem için bana derdini ver."

²⁹ "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götürün Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla iştendir, hakkıyla görendir" Kur'an, 17. sure (İsra suresi), ayet 1.

³⁰ "O, nefsi arzusu ile konuşmaz". Kur'an, 53. sure (Necm suresi), ayet 3.

³¹ "(Ey Muhammed!), Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Kur'an, 21. sure (Enbiya suresi), ayet 107.

- 11 resm-i mehecce-i rāyet-iqbāli **küntü nebiyyen ve Ādem beyne'l-mā'i ve't-tīn'**dir kıt'a li-
müsevvidihi'l-fakīr³²
- 12 Ey rasūl-i kuraşī ez-şeref-i pā-bust
'Arş-ı a'zam ki çonin 'izz ü se'adet dāred
- 13 Çe ğam ez-nāme siyāhī-dil-i Sehmī-rā gū
Her dem ez hāzretet ümīd-i şefā'at dāred³³
- 14 baқыıye-i naқыıye-i teھیyyāt icābet-āyāt āl-i büzürg-vār ve aşhāb-ı zevī'l-iqtidārları
- 54a 01 merākīd-i pūr-feyż ve envārlarına taqdīm olunur ki dībāce-i şeref-nāme-i kurbıyyetleri
hümū'l-fā'izūn³⁴
- 02 'unvān-ı menāşir-ruşşatları **kad eflaḥa'l-mü'minūn**'dur³⁵ **ba'de-mā** 'abd-i dā'ī Meḥmed
Sehmī
- 03 ümīd-i 'atıyye-i 'aliyye-i **men hafıza 'alā ümmetī erba'ine ḥadışen küntü lehū yevme'l-**
kıyāmeti şāfi'an ve şehīden³⁶
- 04 ile sālīk-i meslek-i muḥaddiṣān-ı nükte-şināsān ve me'mül-i me'āl-i mu'āmele-i **men**
teşebbehe
- 05 **kavmen fe-hüve min hum**³⁷ ile müteşebbit-i ezyāl-i pişrevānān olmaḫ āyīne-i 'ālem-
nümā-yı ḥātırā 'aks-endāz
- 06 u kār-ḥāne-i siḥr-ārā-yı ṭabī'atde cilve-perdāz olup lākin cevāhir-i me'ānī-i kelimāt-ı
- 07 Ḥāzret-i Sultān-ı Risālet-penāh-ı fezā-yı teng-pehnā-yı şürūḫ u beyānda
- 08 derc olmaḫ emr-i muḥāl u 'aql-ı kāşırı ol mertebeye işāl 'adimū'l-iḥtimāl olmaḫla
- 09 tarīk-ı iktībāşı icrā [ve] her ḥadışi bir kıt'ada edāyı evlā görüp her satır-ı
- 10 nazm-ı derbār-ı dil-küşāda bir gevher-i nā-yāb ile intizām ve her şāhid-i ma'nāya bir
ḥilye-i celiyye
- 11 ile zīb-i tām virdüm ki sezāvār-ı nīm-nigāh-ı iltifāt-ı yārān-ı sūḫan-verān [u]
- 12 dost-ārā-yı bāzār-gāh-ı nükte-perdāzān ola

1

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

³² "Ādem su ve çamur arasında iken/yaratılış esnasında nebi idim." Hadis-i şerif.

³³ "Ey Kureyşli Resul, yüce arş senin ayağını öpmek şerefiyle nice devlet ve mutluluğa erdi. Sehmî mektupta gönlü karasından bahs etse de gam değil. O senin şefaatinde her an umutludur."

³⁴ "İşte onlar başarıyı elde edenlerin ta kendileridir." Kur'an, 24. sure (Nur suresi), 52. ayette geçmektedir.

³⁵ "Müminler gerçekten kurtuluşa ermişlerdir." Kur'an, 23. sure, (Müminun suresi), ayet 1.

³⁶ "Kim ümmetim için 40 hadis toplarsa/ezberlerse kıyamet gününde şefaati ve şahit olacağı." Hadis-i şerif.

³⁷ "Kim bir topluluğa benzerse onlardan sayılır." Hadis-i şerif.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

Her 'ibâdete şürû' itmezden öñ
Niyyet it kim ola maqbûl-i Hudâ
İnnemâ'l-a'mâlü bi'n-niyyât³⁸ ile
İtdi bu remzi Resûl-i Kibriyâ³⁹

2

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Kâr-ı zühd ü şalâhı pîşe idin
İster iseñ eger rızâ-yı Hudâ
Efđalu'd-dîn el-vera⁴⁰ didi ol
Mîhr-i nûr-efken-i sipîhr-i Hudâ

3

54b

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Ömrüñi kesb-i 'kemâl [ü] hünere şarf eyle
Anı terğîb idüp ol rûz-ı cezânuñ senedi
Ya'ni sultân-ı serâ-perde-i levlâk⁴¹ Ahmed
Utlubu'l-ilme mine'l-mehdi ilâ'l-laħdi⁴² didi

4

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Her ne 'ilm öğrenürseñ eyle raqam
Naqş ola hâtıruñda tâ ebedî
Efđal-i 'âlem ol Rasûl-i Kerîm
Kayyidu'l-ilme bi'l-kitâbeti⁴³ didi

5

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Âb-ı luţfuñ bezlin it âfâka kim
Oldurur müstevcib-i luţf-ı Hudâ
Efđalü'l-a'mâli sakyü'l-mâ⁴⁴ didi
Hâdi-i râh-ı hidâyet Muştafâ

6

Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ül
'Aţâ eyle aħbâbuña dâ'imâ
Tutup qavı-i Sehmî'ye gûş-ı qabûl

³⁸ انما الاعمال بالنيات "Ameller/yapılan işler niyetlere göredir."

³⁹ Bu mısradaki geçen " Resûl " kelimesi aynı zamanda Hz. Peygamber'in isimlerinden birisidir (Belenkuyu, 2015: 172). Bu çalışmada Hz. Peygamber'in diğer isimleri ve bu konu ile ilgili kaynakça da bulunmaktadır.

⁴⁰ افضل الدين الورع "Dinin en üst seviyesi haramlardan sakınmaktır."

⁴¹ "Levlâke levlâk lemmâ ħalaqtu'leflâk". "Sen olmasaydın kainatı yaratmazdım". Hadis-i kudsi. Bu ifadenin hadis-i kudsi olup olmadığı tartışmalıdır, bk. Hayati Yılmaz, "Hadis İlminde Kudsi Hadisler ve Bu Konuda Yapılan Çalışmalar", *SAÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (Adapazarı 1996), s. 176.

⁴² اطلبوا العلم من المهدى الى اللحد "Beşikten mezara kadar ilim öğrenmeye devam edin."

⁴³ قيدوا العلم بالكتابة "İlmi yazıyla kaydedin."

⁴⁴ افضل الاعمال سقى الماء "Amellerin hayırlısı su dağıtmaktır."

Sehâdur şeref-bağış-ı evlâd-ı ‘âdem ki zîrâ⁴⁵
Tehādū tehābbū⁴⁶ buyurmuş rasūl

7

Me‘ülū Mefā‘ilū Fe‘ülün
 Hıyırāta delīl ol ki seni ol
 Ecr-i ‘amel ‘āmile eyler vāşıl⁴⁷
 Sultān-ı serā-perde-i levlāk⁴⁸ buyurmuş
Ed-dāllū ‘ale’l-hayri ke-fā‘il⁴⁹

8

55a

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün
 İtdigün luṭfi ḥalka yād itme
 Bulasın tā se‘âdet-i sermed
 Buyurur **Āfetū’s-semāḥ el-menn**⁵⁰
 Āfitāb-ı sipihr-i dīn Aḥmed

9

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün
 Eyle mihmāna ri‘āyet tā kim
 Ola tā ma‘şiyetün çün ḥabbe
 Hıwāce-i her dü-serā kân-ı ‘atā
 Didi **Eḍ-ḍayfū delilū’l-cenne**⁵¹

10

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün
 Eyle kesb-i ḥelāle diḳkat-i tām
 Nükteden olduñ ise eger āgāh
 Şāh-ı refref-süvār [u] dīn-perver
 Didi **El-kāsibū ḥabībullāh**⁵²

11

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün
 Kesr-i ḳalb-i mü’mīn itmekden şaḳın
 Tut bu ḳavl-i mu‘cize gūş-ı ḳabūl
 Didi **Ḳalbu’l-mü’mīn ‘arşullāh**⁵³ ol
 Āfitāb-ı āsumān-ı dīn Rasūl

⁴⁵ Mısra, kıt'anın veznine uymamaktadır. Matbu'da, "Sehâdur şeref-bağış-ı ‘âlem ki zîrâ" şeklindedir. Buradaki "ki" kaldırıldığında mısradaki aksama kalkmaktadır. Vezin dikkate alındığında yazma nüshadaki "evlâd" kelimesi ve "ki" edatı fazladan eklenmiş görünmektedir.

⁴⁶ Hediyeleşin ki aranızda sevgi meydana gelsin. "تهادوا تحابوا"

⁴⁷ Mısra, kıt'anın veznine uymamaktadır.

⁴⁸ Mısra, kıt'anın veznine uymamaktadır. Matbu nüshada, "Sultān-ı şerī‘at buyurur kim" şeklindedir ve vezne uymaktadır.

⁴⁹ "Hayırda yol gösteren onu yapan gibidir." الدال على الخير كفاعله

⁵⁰ "Müsamahanın afeti başa kalkmaktadır." أفة السماح لمن

⁵¹ "Misafir cennetin yol göstericisidir." الضيف دليل الجنة

⁵² "Çalışıp kazanan Allah'ın sevgili kuludur." الكاسب حبيب الله

⁵³ "Müminin kalbi Allah'ın Arş'idir." قلب المؤمن عرش الله

12

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Key şağın bey' u şirâda hileden
Eyle merdân-ı Hudâ kavlin kabûl
Eyleme taḥlîṭ u terğîb u güzîn
Didi **Lâ şevbe ve lâ ravbe**⁵⁴ Rasûl

13

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hüsn-i sîret kesbin eyle dâ'imâ
Olma emr-i dîn ü dünyâda ğabî
Güş-ı cânûñ tüt bu kavlı-i mu'cize
Didi **Hüsnü'l-ḥulḳı nıṣfu'd-dîn**⁵⁵ Nebî

14

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

55b

Diğkat-i tām eyleyüp her kârûña
Eyle hüsn-i 'iş için bezl-i himem
Didi **Et-tedbirü nıṣfu'l-'iş**⁵⁶ ol
Şâh-ı dîn-perver Rasûl-i Muḥterem

15

Mefâ'iün Mefâ'ilün Fe'ülün

Şağın güş itdigüñ bir meclis içre
Varup her meclise alma lisâna
Ki zîrâ şadr-ı eyvân-ı risâlet
Buyurmuş **El-mecâlis bi'l-emâne**⁵⁷

16

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Sırr-ı aḥbâbuñı dime ḥalka
Hâkezâ kavlu kavlihi ḥasenün
Ya'ni Sulṭân-ı enbiyâ Maḥmûd
Didi **El-müsteşâru mü'temenün**⁵⁸

17

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Herze-güluğda zebânuñ beste tüt
Eyleme 'âqıl bu ma'nâda gümân

⁵⁴ لا شوب ولا روب "Karışıklık ve şüpheliden uzak durun."

⁵⁵ حسن الخلق نصف الدين "Güzel ahlak dinin yarısıdır."

⁵⁶ التدبير نصف العيش "Tedbir yaşamın yarısıdır."

⁵⁷ المجالس بالامانة "Bir mecliste konuşulanlar o meclistekilere emanettir."

⁵⁸ المستشار مؤتمن "Kendisiyle istişare edilen bir kimse güvenilir kimsedir."

Bā-ḥuşūsā kim buyurmuşdur Rasûl
Rāḥatu'l-insāni fi ḥıfzı'l-lisān⁵⁹

18

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün
 Sehmi'yā ehl-i cürme olma qarın
 Çekme ta'n-ı ḥasūd-ı pür-sitemi
 Ki buyurmuşdurur Rasûl-i Hudā
İttekû' min mevādı't-tühemî⁶⁰

19

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
 Eyledigün cürmi añup nādim ol
 Qalma pes perde-i noqşānda⁶¹
 Didi Nebî **En-nedemü tevbetün**⁶²
 Olma muşır ḥaşılı 'ısyānda

20

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
 Güş-ı dili Sehmî-i nālāna tüt
 'Ākıl iseñ eyle bu qavli qabûl
 İtme tama' mālına bir kimsenün
Men tama'a zelle⁶³ buyurmuş Rasûl

56a

21

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün
 Qavl-i Sehmî'ye güş-ı rağbet tüt
 'İzz ü 'uqbā ise eger maqşūd
 Şöhret-i dehre olma aşüfte
 Didi **Eş-şöhre āfetün**⁶⁴ Maḥmūd

22

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün
 Söyme bir kimsenün cenāzesine
 Budurur şart-ı ḥaşşa-ı islām
 Buyurur **Lā tesubbū'l-emvāt**⁶⁵
 Server-i ḥayl-i enbiyā-yı kirām

23

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

⁵⁹ راحة الانسان في حفظ اللسان "İnsanın rahatı dilini korumadır."

⁶⁰ اتقوا من مواضع التهم "Suçlamaya sebep olacak yerlerden sakının."

⁶¹ Mısra, kıt'anın veznine uymamaktadır. Matbu'da, "Qalma şaḥm cürm ile noqşānda" şeklindedir ve vezne uymaktadır.

⁶² الندم توبة "Pişmanlık tevbedir."

⁶³ من طمع تل "Tamakarlık eden zelil olur."

⁶⁴ الشهرة آفة "Şöhret afettir."

⁶⁵ لاتنسبوا الاموات "Ölülerinize küfr etmeyin."

Varma ol iklîme kim vardır vebâ
Bu dürr-i ma'nâya gūşuñ it şadef⁶⁶
Hâzret-i maḥbûb-ı Hâllâk-ı cihân
Didi kim **İnne mine'l-ḳarafi't-telef**⁶⁷

24

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Hâzer it men' olunduğuñ yerden
Olmaya cürmüñe cezâ ekşer
Sebeb-i ḥılḳat-i zemân u zemân
Didi **Men enzera feḳad a'zer**⁶⁸

25

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Küdekâne günâha cür'et idüp
Ḳocalıḳ şanma mücib-i ruḥşat
Hâzer it gâfil olma kim zirâ
Didi **Şeybün ve 'aybün**⁶⁹ ol ḥâzret

26

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Ḥaber al Sehmî-i süḥan-verden
Ḳılma herkesle da'vâya iḳdâm
Ki Rasûl-i Ḥudâ-yı 'azze ve cell
Didi **Eş-şulḥu seyyidü'l-aḥkâm**⁷⁰

56b

27

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün
Şaḳın te'sîr-i çeşm-i pür-fitenden
Virür âyîne ki zirâ küdüret
Buyurmuşlardurur **El-'aynu ḥaḳḳun**⁷¹
O mihr-i tâbdâr-ı evc-i rif'at

28

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Eyleyüp ḥande-i beyhüdeyi çok
Sa'yi ḳo bu kelimâtı selbe
Şâh-ı iḳlîm-i nübüvvet didi kim
Keşretü'd-ḳıḳki tümütü'l-ḳalbe⁷²

⁶⁶ Mısra, kıt'anın veznine uymamaktadır. Matbu'da, "Güşin it bu dürr-i ma'nâya şadef" şeklindedir ve vezne uymaktadır.

⁶⁷ من العرف التلف "Hastalığa yakın olmada helak vardır."

⁶⁸ من انذر فدا عنر "Felaketten önce uyarın özürlü dileme fırsatı bırakmıştır."

⁶⁹ شيب وعيب "Yaşlılık (insanlarca için yeterli) kusurlu (görülme sebebidir)."

⁷⁰ الصلح سيد الاحكام "Anlaşma bütün hükümlerin efendisidir."

⁷¹ العين حق "Nazar haktır/gerçektir."

⁷² كثرة الضحك تميت القلب "Çok gülme kalbi öldürür."

29

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Eyle şürb-i bādeden gāyet hāzer
 Tūtalum her dā için olmuş devā
 Didi ki **El-ḥamru cemmā'ul-işmi**⁷³
 Mihr-i gerdün-ı risālet Muştafa⁷⁴

30

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Ḥāzer kıl deyne girme ey birāder
 Budur makbül-rāy-ı 'ālem-ārā
 Dimiş **Ed-deynü şeynü'd-dīni**⁷⁵ hem ol
 Meh-i nūr-efken-i gerdün-ı 'ulyā

31

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

57a

Saña virmez zemāne çünkü murād
 Çekme beyhūde rencişi-i talebi
 Didi **Er-rāḥatu ma'a'l-ye'si**⁷⁶ ol
 Şāh-ı Mekkī Muḥammed-i 'Arabī

32

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Ḥasedi terk idüp se'ādet bul
 İster iseñ eger bu ḳavle güvāh
 Didi **Lā rāḥate ma'a'l-ḥased**⁷⁷ ol
 Sürver-i enbiyā Ḥabībullah

33

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Merd-i leffāf ile ḳarīn olma
 Yoḳdur anda zemāne gibi vefā
 Buyurur **Lā mürüvvete li'l-kezüb**⁷⁸
 Sāye-endāz-ı 'ālem-i bālā

34

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Eyleme kizbi ihtiyār ki tā
 Olasın 'ālem içre merd-i güzīn

⁷³ "İçki bütün günahların toplayıcısıdır." الخمر جمع الاتم

⁷⁴ Bu mısranın altına sonradan başa bir kalemle "Ol şeh-i gerdün-ı risālet saña" yazılıdır.

⁷⁵ الدين شين الندين "Borçlu olma (kişinin) dini için kusurdur."

⁷⁶ الراحة مع اليأس "Rahat her şeyden ümit kesmektedir (başkalarından yardım bekleyerek bir şeyler yapmaya kalkmamaktadır)."

⁷⁷ لراحة مع الحسد "Hasetle (mübtela olan kişilerde) rahat yoktur (görmez)."

⁷⁸ لامر وتلكنوب "Yalancılığı huy edinenin mürüvveti yoktur (kişiliği işe yaramaz)."

Didi kim **Āfetü'l-hadîş el-keżib**⁷⁹
Bâ'iş-i ħilkat-i zemân u zemîn

35

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün
Yüri terk it nifâkı ey birâder
Budur maķbül-i rây-ı merd-i 'âlem
Buyurmuşlar **Nifâku'l-mer'i zillet**⁸⁰
Rasül-i kibriyâ sulţân-ı a'zam

36

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Jeng-i buĥli gider ki ĥâtırdan
Saña maķşüduñı vire ma'büd
Rüzi olmaz baĥile 'izz ü şeref
Didi **Lâ birr ma'al-meşih**⁸¹ Maĥmüd

37

57b

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Yemeġi çok yemekden eyle ĥazer
İrer andan vücüda za'f u elem
Didi **Lâ şihhate ma'a't-tüĥam**⁸² ol
Ĥikmet-âmüz-ı 'âlem ü âdem

38

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün
Sev evlâduñ ki sünnetdir kişiyeye
Sevüp evlâdını kılmaķ ri'âyet
Didi **Evlâdunâ ekbâdunâ**⁸³ hem
O şadr-ârâ-yı eyvân-ı nübüvvet

39

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Ücret-i nefşüñi her yerde şaķın şanma ĥelâl
Bıraġur nâr-ı caĥime seni mâlik talebi
Şemeri naĥl-i ĥarâmuñ nice olur ki ĥelâl
Şemenü'l-kelbi ĥarâmun⁸⁴ diyü buyurdu Nebî

40

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

⁷⁹ آفة الحديث النب "Sözün âfeti yalandır".

⁸⁰ نفاق المرءة "Kişinin iki yüzlülüġü onun zilletidir."

⁸¹ لا بريمع المشح "Cimrilikle hayır beraber deġildir."

⁸² لا صحة مع التخم "Toklukla saġlık beraber olmaz."

⁸³ اولادنا الكيانا "Çocuklarımız ciġer-parelerimizdir."

⁸⁴ ثمن الكلب حرام "Köpek parayla alınıp satılmaz."

Saňa ceng it dimem kimesne ile
 Bi'z-zarūrī olursa ger lāzım
 Didi **El-ħarbu ħud'atün**⁸⁵ Aħmed
 Sen de ol ħıle semtine 'āzım

[Hātıme]

Fe'ılātün Mefā'ilün Fe'ilün
 İrdi söz rütbe-i kemāle velī
 Var ümīdüm bi-'ızz-i nuṭṭ-ı Rasūl
 Gören erbāb-ı dil bunuñ 'aybın
 İde pūşide-i züyül-i ħabūl
 Gerçi ol şey degüldürür nazmum
 Ola şāyeste-i nigāh-ı fuḥūl
 Lākin olmam ki rāzı her nā-ehl
 Bulmamışken leṭāyifine vuşūl
 Boza bu nazm-ı cān-fezāmı benüm
 Ķata lafz-ı ġarīb ü nā-ma'ḳūl
 58a Gören aşḫāb-ı dil bu bendesini
 Ķayr ile yād ide budur me'mūl
 Getüre 'arşa-i zuhūra Ķudā
 Ne ise ħāṭırındaki mes'ūl

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Namık (2013). "Klasik Türk Şiirinde üslup Eleştiri Terimleri", *Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu: Prof.Dr. Mehmed Çavuşoğlu Anısına, 10-12 Mayıs 2012*, Ordu: Ordu Üniversitesi, s. 650-654.
- AÇIKGÖZ, Namık (2000). "Klasik Türk Şiiri Tenkid Terminolojisi ve 'Abdâr Örneği". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 2 (2000), 149-160.
- AKKUŞ, Metin (1993). *Nefî Divânı*, Ankara: Akçağ Yay.
- AKSOY, Hasan (1997). "Fevrî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 13-15 (1997), s. 121-130.
-(1991). *Mustafa Âlî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümeleri*, İstanbul.
- AKSOYAK, İsmail Hakkı (2013). "Sehmî, Ahmed Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ahmet Yesevi Üniversitesi.
<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1038>. Erişim tarihi 24.05.2015.
- AKSU, Cemal (2004). "Hanif'in Manzum Kırk Hadis Şerhi", *İlmî Araştırmalar*, S. 17 (2004), s. 17-34.
- AKYÜZ, Salim (1993). *Osmanlı Devleti'nde Müneccimbaşılık ve Müneccimbaşılar*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ATLANSOY, Kadir (1998). *Bursa Şairleri*, Bursa: Asa Kitabevi.

⁸⁵ الحرب خدعة "Harp hile/tebirdir".

- AVCI, İsmail (2007). “*Hazini'nin Manzum Şerh-i Hadis-i Erba'in Tercümesi*”, Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- BELENKUYU, Bekir (2015). "Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî Peygamberimiz (S.A.V.)'in isimleri ve Esmâ-i Nebî Metinleri", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 167-196 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7816> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY
- Belig (1999). *Nuhbetü'l- Âsâr li-Zeyl-i Zübtedü'l- Eşâr*, Haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Ankara:A.K.M. Yay.
- (1998). *Güldeste-i Riyâz-ı İrfan ve Vefayât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*, Haz. Abdülkerim Bursalı Mehmed Tahir (1344/1925). *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Matbaa-i Amire, 3 c.
- Bursalı Mehmed Tahir (2000), *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzi Akyürek, Miftahu'l Kütüb ve Esami-i Müellifin Fihristi*, Haz. Mustafa Tatcı, Cemal Kurnaz, Ankara: Bizim Büro.
- (1972). *Osmanlı Müellifleri*, Haz. A. Fikri Yavuz; İsmail Ozon, C. 2, İstanbul.
- CEYHAN, Adem (2003), “Usûl'nin Hadis ve Vecize Tercümeleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, İstanbul, C. xxx (2003), s. 147-188.
- CİHAN, Sadık (1997). “Şeyhî ve Hadis-i Erba'in Tercümesi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 9 (1997), s. 5-27.
- (1991). “Nüzhet Ömer Efendi ve Hadîs-i Erba'in Tercemesi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 5 (1991), s. 35-66.
- COŞKUN, Menderes (2007). *Klasik Türk Şiirinde Edebî Tenkit [Şairin Şaire Bakışı]*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇETİN, Atilla (1999). "Hüsrev Paşa Kütüphanesi", *TDVİA*, C. 19, s. 51-52.
- Defter-i Kütüphane-i Hüsrev Paşa, Te'sis Tarihi 1255*, (ty). İstanbul: Mahmud Bey Matbaası.
- DİRİCAN, Elif (2007). *Sehmî Divanı İnceleme, Metin, Dizin*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Diyanet İşleri Başkanlığı "40 Hadis: Komşuluk, Merhamet, Ramazan" <http://hadis.diyanet.gov.tr/Eserler.aspx>. Erişim 27.05.2015.
- GIYNAŞ, Kemal Ali (2012). “Hilali'nin Manzum Hadis Tercümesi”, *Turkish studies*, C.vii/1, (2012), s. 1133-1157.
- GİRİŞEN, Nilay (2011). *Hazîni'nin Kırk Hadis Tercümesinde Kelime Grupları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- GÖKDEMİR, Atilla (2014). *Müellifi Bilinmeyen Bir Manzum Hadis Tercümesi, İnceleme, Metin*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- GÜZEL, Bilal (2012). *Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa ve "Nuhbetü'l-âsâr min Ferâidi'l-Eş'âr İsimli Şair Tezkiresi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Heyet (1990). "Sehmî", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yay., C. 7.
- İLHAN, Enes (2015). "Divan Edebiyatına Mensup Bazı Şairlerin Bilinmeyen Gazelleri: Tespit e Tenkit", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 575-588 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7945> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

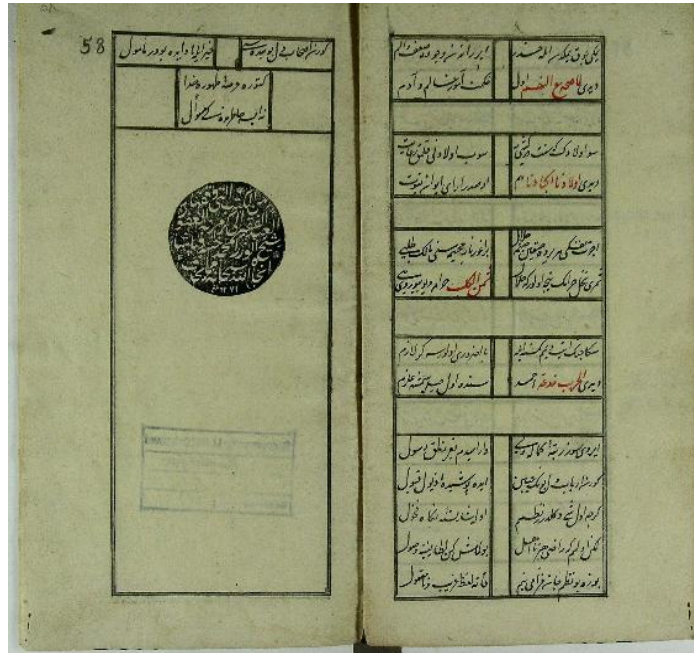
- İNALCIK, Halil (1999). "Hüsrev Paşa, Koca", *TDVİA*, C. 19, s. 41-45.
- İPEKTEN, Haluk, İsen, Mustafa, Kılıç, Filiz, Aksoyak, İsmail Hakkı, Eydurhan, Aysun (2002). *Şair Tezkireleri*, Ankara: Grafiker.
- İPŞİRLİ, Mehmet (2003). "Medrese", *TDVİA*, C. 28, s. 327-333.
-(1993). "Çivizâde Mehmed Efendi", *TDVİA*, C. 8, s. 347-348.
- İSEN, Tübâ Işınsoy (2002). *Divan Şiirinde Fahriye*, Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KANDEMİR, M. Yaşar (2002). "Kırk Hadis", *TDVİA*, C. 25, s. 467-470.
-(1997). "Hadis", *TDVİA*, C. 15, s. 27-64.
- KAPLAN, Mahmut (1996). *Neşatî Divanı*, İzmir: Akademi Kitapevi.
- KARAHAN, Abdülkadir (2002). "Kırk Hadis: Türk Edebiyatı", *TDVİA*, C. 25, s. 470-473.
-(1991). *İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis Toplama, Tercüme ve Şerhleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
-(1978). "Abdurrahman Câmî'nin Seyyid İbrâhim Osmanzâde Tarafından Tercüme Edilmiş Bilinmeyen Bir Kırk Hadîs Tercümesi", *Prof. M. Tayyip Okiç Armağanı*, Sevinç Matbaası, Ankara 1978, s. 71-86.
- KILIÇ, Filiz (1998). *XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KILIÇ, Müzahir (2001a). "Edebiyat Tarihi Bakımından Kırk Hadisler", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 18 (2001), s. 93-101.
-(2001b). *Hâkânî Mehmed Bey, Hayatı, Kişiliği ve Hadis-i Erba'în'in Tenkitli Metni*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KIZILTAŞ, Maşallah (2015). "Besnili Lüzûmî ve Kaybolan Divânı", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/4 Winter 2015*, p. 671-686 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7908> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY
- KORKMAZ, Seyfullah (ty). *Şâir Nâbî'nin Kırk Hadis Tercümesi*, İstanbul: Sefine Yay.
- KÖKSAL, M. Fatih (2007). "Yenipazarlı Vâlî'nin Manzum İlk Kırk Hadis Tercümesi", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı (2007), s. 237-251.
- Kur'an-ı Kerim Me'âli* (2011). Haz. Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- KÜÇÜK, Sabahattin (1997). "Münif'in Kırk Hadis Tercümesi", *Türkoloji Dergisi*, C. 12/1 (1997), s. 89-105.
- KÜÇÜKAŞCI, Mustafa Sabri (2009). "Sehm (Beni Sehm)", *TDVİA*, C. 36, s. 323-4.
- KÜRKÇÜOĞLU, Kemâl Edip (1951). *Fuzûlî Kırk Hadîs Tercümesi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Mehmed Fahreddin (1998). "Sehmî", *Gülzâr-ı İrfân*, (Aktaran, Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri*, s. 386-387.
- Mustafa Safâyî Efendi (2005). *Tezkire-i Safâî; Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâidi'l-Eşâr*, *İnceleme, Metin, İndeks*, Haz. Pervin Çapan, Ankara, AKM Başkanlığı Yay.
- Müstakimzâde Süleyman Sadeddin (1998). *Mecelletü'n-Nisab Fi'n-Nisbi ve'l-Künâ ve'l-Elkâb*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., Tıpkı Basım.
- Nevevi (1991). *Kırk Hadis*, Terc. Ahmed Naim, Ankara.

- POYRAZ, Yakup (2014). "Manastırlı Hasan bin Ali'nin Ehâdîs-i Erba'în Adlı Manzum Kırk Hadis Tercümesi", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. 14/2 (2014), s. 109-135.
- SCHİMMELE, Annemarie (1997). *Sayıların Esrarı*, Terc. Mehmed Temelli, İstanbul: Verka Yay.
- SEVGİ, Ahmet (2001). "Azmi'nin Hadis-i Erba'în Tercümesi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 9 (2001), s. 107-132.
- (1999). "Molla Câmî'nin Erba'în'i ve Türkçe Manzûm Tercümeleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 6 (1999), s. 1-145.
- (1993a). "Câmî'nin Kırk Hadîs-i'nin Türkçe ve Arapça Manzûm Bir Tercümesi Üzerine", *MÜFEF Türklük Araştırmaları Dergisi Âmil Çelebioğlu Armağanı*, S. 7 (1993), s. 517-536.
- (1993b). *Merdümî-Tuhfetü'l-İslâm (Manzûm Kırk Âyet ve Kırk Hadis Tercümesi)*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.
- (1988). "Mevlânâ Cemâl Efendi'nin Manzum Kırk Hadis Tercemesi", *İslami Edebiyat*, S. 3 (1988), s. 25-27.
- SUCU, Nurgül (2006). "Eski Türk Edebiyatında Tercüme Geleneği", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 19 (2006), s. 126-148.
- ŞENGÜN, Necdet (2007). "Nazîr İbrâhim-i Gülşenî ve Farklı Bir Kırk Hadis Denemesi (Risâle-i Ehâdîs-i Erba'în-i Sülâsiyye)", *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. XI/1 (2007), s. 279-298.
- Şeyh Mehmed bin Mehmed el-Bursevi (1318/1901). *Manzûm Hadîs-i Erba'în Tercümesi*, Tâbi'i: Mahmud Bey Matbaası Müdürü İhsan, Dersaadet: Mahmud Bey Matbaası.
- Şeyhî Mehmed Efendi, (1989). *Şakâyk-ı Nu'mâniye ve Zeylleri*, *Vekâyi'ü'l-Fudalâ 1*. Haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul, Çağrı Yay.
- TOLASA, Harun (2002). *Sehî, Latifî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
-(1982). "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri". *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırma Dergisi*, 1 (1982), 15-46.
- TUMAN, Nâil (2001). *Tuhfe-i Nâilî, Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*, Haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, Ankara: Bizim Büro Yay.
- ÜNAL İ.Hakkı, "İslam Kültüründe Kırk Hadis Geleneği ve Şeyh Hamid-i Veli'nin Hadis-i Erba'în Şerhi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt 39, Ankara 1999, s.137-146.
- ÜZGÖR, Tahir (1990). *Türkçe Divan Dübâceleri*, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- YAZAR, Sadık (2011). *Anadolu Sahası Klasik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- YILDIRIM, Selahattin (2000). *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*, İstanbul.
- YILDIZ, Alim (2011). "Sirâcî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi", *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. XV, S. 1 (2011), s. 127-150.
- (2003). "Okçuzâde Mehmet İhâî ve Manzum Kırk Hadis Tercümesi: Ahsenü'l-Hadîs", *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 17 (2003), s. 115-148.
- YILMAZ, Hasan Kâmil (1990). *Tasavvufî Hadis Şerhleri ve Konevî'nin Kırk Hadis Şerhi*, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- YILMAZ, Hayati (1996). "Hadis İlminde Kudsî Hadisler ve Bu Konuda Yapılan Çalışmalar", *SAÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (Adapazarı), s. 163-197.

EK. 1. HADİS-İ ERBA'İN TERCÜMESİ İLK İKİ SAYFA

EK. 2. HADİS-İ ERBA'İN TERCÜMESİ SON İKİ SAYFA

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

BAYAK, C., Sehmî ve Manzum Hadis-i Erba'in Tercümesi, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/8 Spring 2015, p. 597-622, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8328>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015